



Awareness Raising and Training Measures for the Istanbul Protocol in Europe

Mednarodni in regionalni pravni standardi

Pričujoče delo je avtorsko zavarovano pod licenco

[Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/).



Projekt je sofinancirala Evropska komisija. Ta objava odraža izključno mnenja avtorja, zato Komisija ne odgovarja za uporabo podatkov, vsebovanih v njej.



VSEBINA

1.	Uvod.....	7
2.	Mednarodni in regionalni instrumenti.....	7
2.1	Splošna deklaracija o človekovih pravicah	7
2.2	Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah	8
2.3	Konvencija proti mučenju in Opcijski protokol h Konvenciji.....	8
2.4	Konvencija o otrokovih pravicah.....	10
2.5	Konvencija o ukinitvi vseh oblik diskriminacije žensk.....	10
2.6	Konvencija o pravicah invalidov	10
2.7	Evropska konvencija o človekovih pravicah	11
2.8	Afriška listina o človekovih pravicah in pravicah ljudstev	12
2.9	Ameriška konvencija o človekovih pravicah	12
2.10	Ženevske konvencija in njihovi dopolnilni protokoli	13
2.11	Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča	14
3.	Standardi mehkega prava	14
3.1	Standardna minimalna pravila o ravnanju z zaporniki.....	14
3.2	Deklaracija o zaščiti vseh oseb pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja	15
3.3	Kodeks o ravnanju uslužbencev organov pregona.....	15
3.4	Osnovna načela glede uporabe sile in strelnega orožja s strani policijskih uslužbencev...	16
3.5	Načela ZN o medicinski etiki	17
3.6	Zbirka načel ZN za zaščito vseh oseb v kakršni koli obliki pripora ali zapora	17
3.7	Osnovna načela za ravnanje z zaporniki.....	18

3.8	Osnovna načela Združenih narodov o pravici do reparacije in odprave krivic žrtvam hudih kršitev mednarodnega prava človekovih pravic in resnih kršitev mednarodnega humanitarnega prava	19
3.9	Evropska zaporska pravila	19
3.10	Pravila ZN za ravnanje z zapornicami in ukrepi, ki ne omejujejo prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila).....	20
3.11	Smernice ZN o vlogi tožilcev	21

1. Uvod

Besedilo v nadaljevanju je pregled glavnih virov mednarodnega prava, ki ureja prepoved in preprečevanje mučenja in drugih oblik trpinčenja. Natančno upošteva prvo poglavje Istanbulskega protokola, ki nudi natančen pregled najbolj pomembnih mednarodnih pravnih standardov, ki so bili v veljavi v času nastanka Protokola. Vendar pa to poglavje vsebuje tudi nove pravne instrumente, ki so nastali po objavi Istanbulskega protokola.

V prvem delu je opis zavezujočih mednarodnih konvencij ZN, in sicer najpomembnejše Konvencije proti mučenju, pa tudi Splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki je - čeprav ni zavezujoč dokument - služil kot osnova za ostale pogodbe in je kot tak izjemnega pomena. Sledi opis pomembnih določb v skladu z mednarodnim humanitarnim in kazenskim pravom. Na koncu poglavja je pregled določb regionalnih pogodb, ki se nanašajo na prepoved in na preprečevanje mučenja in trpinčenja.

Drugi del vsebuje pregled različnih nezavezujočih pravnih standardov, ki se imenujejo "standardi mehkega prava". Omenjena besedila imajo močan pravni vpliv, kar zadeva pravo v zvezi s človekovimi pravicami. Vsebujejo namreč posebne in natančno opredeljene varovalne mehanizme, ki se nanašajo na osebe v priporu, na strokovnjake organov kazenskega pregona in na zdravstveno osebje, ki ima opravka s pridržanimi osebami.

Raznolikost omenjenih standardov dokazuje skupni dogovor mednarodne skupnosti o tem, kako pomembna je prepoved mučenja in trpinčenja.

2. Mednarodni in regionalni instrumenti

2.1 Splošna deklaracija o človekovih pravicah

Splošno deklaracijo o človekovih pravicah je s stoo odstotno podporo sprejela Generalna skupščina ZN leta 1948. To je bilo mogoče po grozodejstvih 2. svetovne vojne, ki so bila pravzaprav povod za ustanovitev Združenih narodov, kot načina za zaščito svetovnega miru. Že listina Združenih narodov, ki je njihov ustanovni dokument, navaja "pospeševanje in spodbujanje spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin" kot enega izmed osrednjih ciljev Združenih narodov (1. člen listine ZN). Neposredni rezultat je bila Deklaracija ZN o človekovih pravicah, ki določa človekove pravice in temeljne svoboščine, do katerih so upravičeni vsi posamezniki povsod po svetu brez diskriminacije. Vsaka država, ki želi postati članica ZN, mora podpisati tudi Splošno deklaracijo ZN o človekovih

pravica. Čeprav gre za nezavezujoč dokument, Deklaracija določa smernice in standarde v zvezi s človekovimi pravicami za skoraj vse kasneje nastale mednarodne in regionalne pogodbe.

Prepoved mučenja je omenjena v 5. členu Deklaracije: *"Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju."*

2.2 Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah


Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah je večstranska pogodba, ki jo je Generalna skupščina ZN sprejela leta 1966, v veljavo pa je stopila leta 1976. Glavni namen pakta je, da bi del človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki jih vsebuje Splošna deklaracija, postal zavezujoč. Za razliko od Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, se osredotoča na tiste pravice, ki posameznikom omogočajo sodelovanje v političnem življenju, zagotavljajo pravno zanesljivost in varujejo osnovne fizične pravice, kot so pravica do življenja in osebne svobode. Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah dovoljuje državam, da omejijo določene pravice v posebnih okoliščinah, kot je npr. izredno stanje ali ko je ogroženo življenje državljanov. Kljub temu pa za prepoved mučenja ne veljajo nobene omejitve ali odstopanja, niti v izrednih razmerah, saj je prepoved mučenja absolutna in brezpogojna.


7. člen Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah navaja, da *"Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju."*


2.3 Konvencija proti mučenju in Opcijski protokol h Konvenciji

Konvencija ZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju je bila sprejeta leta 1984, v veljavo pa je stopila leta 1987. Gre za glavno zavezujočo pogodbo ZN, ki se osredotoča predvsem na prepoved in preprečevanje mučenja. Kljub temu pa je prepoved mučenja absolutna in brezpogojna pravica, ki velja za vse države, tudi tiste, ki niso podpisale Konvencije proti mučenju.

Konvencija je edini univerzalni instrument, ki vsebuje definicijo mučenja. Njen 1. člen navaja: *"V tej konvenciji pomeni izraz mučenje vsako dejanje, ki osebi namenoma prizadene hudo bolečino ali trpljenje, bodisi telesno ali duševno, da bi se od nje ali koga drugega dobila obvestila ali priznanja ali da bi se kaznovala za dejanje, ki ga je storila sama ali kdo drug ali je zanj osumljena sama ali kdo drug, da bi se ustrašovala ali nanjo izvajal pritisk ali da bi se ustrašoval kdo drug ali nanj izvajal pritisk, ali iz kateregakoli drugega razloga, ki temelji na katerikoli obliki diskriminacije, če to bolečino*

 Celotno besedilo najdete na www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm

 Za podrobnejšo razlago definicije mučenja, ki jo vsebuje 1. člen Konvencije proti


ali trpljenje prizadeva uradna oseba ali kdo drug, ki nastopa kot oseba z uradnim statusom. Ta izraz se ne nanaša na bolečino ali trpljenje, ki je posledica izključno zakonitih sankcij, ki ni ločljivo od teh sankcij ali ga te sankcije povzročajo.”


V skladu z 2. členom morajo države podpisnice sprejeti ukrepe za preprečevanje mučenja, in sicer omenjeni člen prepoveduje mučenje na brezpogojen način, t.j. nobena izjema ne more služiti kot opravičilo za mučenje. Konvencija proti mučenju tudi zahteva od držav podpisnic, da mučenje v vseh oblikah opredelijo kot kaznivo dejanje v nacionalnih pravnih sistemih (4. člen) in da preprečijo prisilno vrnitev oseb v države, v katerih obstaja sum, da bi lahko bile mučene (3. člen). Države morajo tudi nemudoma raziskati obtožbe v zvezi z mučenjem, in sicer na lastno pobudo ali po tem, ko žrtev poda izjavo (12. in 13. člen), prav tako pa morajo žrtvam ponuditi odškodnino (14. člen). Nadalje morajo na sodiščih prepovedati uporabo dokazov, ki so bili pridobljeni z mučenjem (15. člen). V skladu s 16. členom morajo države preprečiti tudi druge oblike krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, ki ne spada v okvir definicije mučenja.


Opcijski protokol h Konvenciji proti mučenju je zavezujoč samo za države, ki so k njemu pristopile. Opcijski protokol je leta 2002 v New Yorku sprejela Generalna skupščina ZN, v veljavo pa je stopil leta 2006. Vzpostavlja sistem nadzora krajev pridržanja kot preventivni in zaščitni ukrep proti mučenju in trpinčenju.


V skladu s prvim odstavkom 2. člena Opcijskega protokola se ustanovi Pododbor za preprečevanje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. V skladu s točko a) 11. člena Opcijskega protokola Pododbor obiskuje države pogodbenice in jim daje priporočila glede zaščite oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, pred mučenjem in trpinčenjem. Prav tako svetuje in pomaga nacionalnim preventivnim mehanizmom, ki so še en nadzorni sistem, ustanovljen v skladu z Opcijskim protokolom (3. člen). Nacionalni preventivni mehanizmi se ustanovijo na nacionalni ravni, zato da nadzorujejo kraje pridržanja in ravnanje s priprtimi osebami ter da dajejo priporočila glede preprečevanja mučenja in trpinčenja. Opcijski protokol z ustanovitvijo teh dveh mehanizmov tako še bolj poudarja, kako pomembno je preprečevanje mučenja.

mučenju, glejte 3. poglavje projektnega gradiva.

 *Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/cat.htm*

 *Podrobnejše informacije o Pododboru za preprečevanje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja najdete v poglavju 6.2.*

 *Podrobnejše informacije o nacionalnih preventivnih mehanizmih najdete v poglavju 6.4.*

 *Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/cat-one.htm*

2.4 Konvencija o otrokovih pravicah

Konvencijo o otrokovih pravicah je sprejela Generalna skupščina ZN leta 1989, v veljavo pa je stopila leta 1990. Konvencija o otrokovih pravicah je prvi zavezujoči mednarodni instrument, ki določa civilne, kulturne, ekonomske, politične in socialne pravice otrok. Zaradi njihove ranljivosti potrebujejo otroci posebno skrb in zaščito. Po Konvenciji je otrok vsako človeško bitje, mlajše od 18 let, države pa morajo ravnati v najboljšem interesu otrok. Konvencija od držav pogodbenic namreč zahteva, da zaščitijo otroke pred fizičnimi in psihičnimi zlorabami in da ukinejo vse oblike fizične kazni. Gre za najbolj pogosto ratificirano pogodbo, h kateri niso pristopile le Združene države Amerike in Somalija.

Posebna prepoved mučenja je omenjena v 37. členu pod točko (a): *"Noben otrok ne bo izpostavljen mučenju ali drugemu okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju."*

2.5 Konvencija o ukinitvi vseh oblik diskriminacije žensk


Konvencija o ukinitvi vseh oblik diskriminacije žensk je sprejela Generalna skupščina ZN leta 1979. Namen Konvencije je prepoved diskriminacije žensk in spodbujanje enakopravnosti med spoloma. Drugi namen konvencije, ki je pravno zavezujoč dokument, je, da bi imele ženske enakopraven dostop in enakopravne možnosti v političnem in javnem življenju.


V 3. členu Konvencija od držav pogodbenic zahteva, da *"sprejmejo na vseh področjih, zlasti političnem, socialnem, ekonomskem in kulturnem, vse primerne ukrepe, vključno z zakonodajnimi, da bi ženskam zagotovile poln razvoj in izboljšanje njihovega položaja ter uživanje in uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin enakopravno z moškimi."*

Diskriminacija žensk na področju zdravstva je prepovedana z 12. členom, ki navaja, da morajo biti ženske deležne ustrezne oskrbe tudi *"v zvezi z nosečnostjo, porodom in obdobjem pa rojstvu otroka, ter ustrezno prehrano med nosečnostjo in dojenjem."*

2.6 Konvencija o pravicah invalidov

Konvencijo o pravicah invalidov je sprejela Generalna skupščina ZN leta 2006, v veljavo pa je stopila leta 2008. Gre za pravno zavezujoč instrument, ki ščiti in priznava pravice invalidov. Konvencija ščiti pravice invalidov, prav tako pa jim zagotavlja, da so v skladu z zakonom obravnavani dostojanstveno in enakopravno vsem ostalim.

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/crc.htm

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/cedaw.htm

Prvi odstavek 15. člena Konvencije o pravicah invalidov navaja, da *“Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.”* V drugem odstavku 15. člena državam pogodbenicam nalaga, da *“sprejmejo vse učinkovite zakonodajne, upravne, sodne ali druge ukrepe, s katerimi invalidom enako kot drugim zagotavljajo, da niso izpostavljeni mučenju, krutemu, nečloveškemu, ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.”*

2.7 Evropska konvencija o človekovih pravicah

Evropska konvencija o človekovih pravicah je regionalna pogodba, ki štiti temeljne pravice in svoboščine v Evropi. Konvencijo je leta 1950 sestavil Svet Evrope, v veljavo pa je stopila leta 1953. To je bilo prvokrat, da so pravice iz Splošne deklaracije o človekovih pravicah postale pravno zavezujoče na regionalni ravni. Pravice, ki jih štiti Evropska konvencija za človekove pravice, so večinoma enake pravicam iz Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah. Vse države članice Sveta Evrope so pristopile h Konvenciji, od novih članic pa se pričakuje, da jo bodo ratificirale v čim krajšem možnem času.

V 3. členu Konvencije je navedeno, da *“Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.”*

V skladu s Konvencijo je bilo ustanovljeno tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, ki ima velik vpliv pri tolmačenju določb, vsebovanih v Konvenciji. Pravica do učinkovitih pravnih sredstev je razširjena, s čimer je postalo preiskovanje obtožb o mučenju obveza. V zvezi s tem je Sodišče v znamenitem primeru *Assenov in drugi proti Bolgariji* leta 1997 odločilo, da je preiskovanje obtožb v zvezi z mučenjem obveza in ugotovilo, da opustitev preiskovanja predstavlja kršitev 3. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah, in sicer ne zaradi dejanja trpinčenja, ampak zaradi tega *“ker niso izvedli učinkovite uradne preiskave v zvezi z obtožbami g. Assenova o trpinčenju s strani policije”*.

Nadalje je Svet Evrope v skladu s 3. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah leta 1987 oblikoval tudi **Evropsko konvencija o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja**, ki je stopila v veljavo leta 1989. Namen te Konvencije je bila ustanovitev Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja - organa, ki izvaja nadzorne obiske krajev pridržanja v vseh 47 državah članicah Sveta Evrope.

📖 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/disabilities-convention.htm

📖 Celotno besedilo najdete na povezavi www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/D5CC24A7-DC13-4318-B457-5C9014916D7A/0/CONVENTION_ENG_WEB.pdf

📖 Celoten primer je na voljo na povezavi: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58261#%22itemid%22:%22001-58261%22>

📖 Celotno besedilo najdete na povezavi www.cpt.coe.int/en/documents/ecpt.htm

🔗 Podrobnejše informacije o Odboru za preprečevanje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja

ali kaznovanja in
Evropski konvenciji o
človekovih pravicah
najdete v poglavju 6.3

2.8 Afriška listina o človekovih pravicah in pravicah ljudstev

Afriška listina o človekovih pravicah in pravicah ljudstev je stopila v veljavo leta 1986. Listina je nastala pod okriljem Organizacije afriške enotnosti (danes Afriška unija), ki je na srečanju voditeljev držav in vlad leta 1979 sprejela resolucijo, ki je po evropskem in ameriškem zgledu zahtevala pripravo instrumenta o človekovih pravicah za Afriko.

V 5. členu Listina prepoveduje mučenje, in sicer navaja, da *"... je mučenje, okrutno, nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje prepovedano."*

Listina v 30. členu vsebuje tudi zahtevo o ustanovitvi Afriške komisije o človekovih pravicah in pravicah ljudstev, z namenom zagotoviti zaščito temeljnih pravic v Afriki. Komisija je šla še korak dlje in ustanovila sistem posebnih poročevalcev, ki so imeli pomembno vlogo pri osveščanju javnosti o preprečevanju in prepovedi mučenja.

2.9 Ameriška konvencija o človekovih pravicah

Ameriška konvencija o človekovih pravicah je regionalna pogodba o človekovih pravicah, ki so jo leta 1969 sprejele Severna, Srednja in Južna Amerika v Costa Rici. Namen Konvencije, kot ga navaja preambula, je *"da na svoji polobli v okviru demokratičnih institucij utrdijo sistem osebne svobode in socialne pravičnosti, ki temeljita na spoštovanju bistvenih pravic človeka."*

V prvem odstavku 5. člena Konvencija navaja, da: *"ima vsakdo pravico do spoštovanja njegove fizične, duševne ali moralne integritete"*. Prepoved mučenja je izrecno omenjena v drugem odstavku 5. člena: *"Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju."* V istem odstavku je nadalje navedeno, da je potrebno z vsakomer, ki mu je odvzeta prostost, ravnati s spoštovanjem.

Severna, Srednja in Južna Amerika so tudi sprejele **Medameriško konvencijo o preprečevanju in kaznovanju mučenja**. V prvem členu omenjene Konvencije so se države zavezale preprečevati in kaznovati mučenje. Vsaka oseba, ki prijavi mučenje, ima pravico do nepristranske ocene primera (8.

📖 Celotno besedilo
najdete na povezavi
www1.umn.edu/humanrts/instree/z1afchar.htm

🔍 Podrobnejše
informacije o Afriški
listini o človekovih
pravicah in pravicah
ljudstev najdete v
poglavju 6.3.

📖 Preberite celotno
besedilo na povezavi
www.oas.org/juridico/english/treaties/b-32.html

📖 Celotno besedilo je
na voljo na povezavi
www.oas.org/juridico/english/treaties/a-51.html

📖 O omenjenem
primeru lahko berete na
povezavi
<http://www.google.com/url?s>

člen), ustrezne in hitre preiskave (1. člen) ter pravico, da sproži kazenski postopek, kjer je to mogoče. Medameriško sodišče za človekove pravice je tudi ustvarilo precedenčni primer, ko je leta 1988 v primeru *Velásquez-Rodríguez proti državi Honduras* odločilo, da "je država dolžna raziskati vsako situacijo, ki vključuje kršenje pravic, zaščiteneh s Konvencijo."


2.10 Ženevske konvencija in njihovi dopolnilni protokoli


Štiri Ženevske konvencije iz leta 1949 in njihovi dopolnilni protokoli predstavljajo osrednji del mednarodnega humanitarnega prava, njihov namen pa je ureditev oboroženih spopadov. Nastali so na pobudo Mednarodnega odbora Rdečega križa (ICRC) v Švici, njihov namen pa je zaščita ljudi, ki ne sodelujejo v spopadih, kot so civilisti, ranjeni vojaki in vojni ujetniki.

Štiri konvencije prepovedujejo uporabo mučenja, v 3. členu, ki jim je skupen, pa to še poudarijo s tem, ko prepoved mučenja razširijo tudi na nemednarodne oborožene spopade. Omenjeni člen navaja, da "...kar zadeva zgoraj naveden osebe, naslednja dejanja so in morajo biti prepovedana kadar koli in kjer koli: (a) nasilje nad življenjem in osebo, še posebej umori vseh vrst, pohabljenje, okrutno ravnanje in mučenje; (b) jemanje talcev; (c) napadi na osebno dostojanstvo, še posebej zaničevalno in poniževalno ravnanje..."

Prva Ženevska konvencija v 12. členu zahteva, da se člani oboroženih spopadov, ki so ranjeni in/ali bolni "spoštuje in zaščiti ne glede na okoliščine" in "da se z njimi ravna človeško". Dodaja, da "še posebej se jih ne sme umoriti ali iztrebiti, mučiti ali izpostavljati preizkusom z biološkimi orožjem." Konvencija v poglavju IX od držav pogodbenic zahteva, da hude kršitve, kot je mučenje, v svojem pravu opredelijo kot kaznivo dejanje (50. člen), da zagotovijo ustrezne sankcije za tovrstna dejanja in da sodijo vsem osebam, ki so obtožene takšnega dejanja oz. takšnih dejanj. (49. člen) Nadalje zahteva, da se sproži preiskava z namenom, da se določijo kršitve, da kršitvam naredi konec in jih zatire (52. člen). Druga Ženevska konvencija v zvezi z ranjenci, bolniki in brodolomci oboroženih sil na morju vsebuje podobne določbe, Tretja Ženevska konvencija, ki se nanaša na ravnanje z vojnimi ujetniki, pa v svojem 17. členu določa: "Da bi od njih pridobili kakršne koli informacije, se nad vojnimi ujetniki ne sme izvajati nobenega fizičnega ali psihičnega mučenja, niti nobena druga oblika prisile. Vojnim ujetnikom, ki ne želijo odgovarjati, se ne sme groziti, jih žaliti ali izpostavljati neprijetnemu ali škodljivemu ravnanju v kakršni koli obliki." Konvencija v 87. členu navaja, da "Kolektivne kazni za dejanja, ki jih zagreši posameznik, telesne kazni, pridržanje v prostorih brez dnevne svetlobe ter kakršna koli oblika mučenja ali okrutnosti niso dovoljeni". Četrta Ženevska

[a=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.corteidh.or.cr%2Fdocs%2Fcasos%2Farticulos%2Fseriec_04_esp.doc&ei=eYGzUOuqMM7Psga-04CwBw&usq=AFQjCNEcypPqjXV7UfLvvd8sveLCFr52FQ](http://www.corteidh.or.cr/docs/casos/articulos/Fseriec_04_esp.doc&ei=eYGzUOuqMM7Psga-04CwBw&usq=AFQjCNEcypPqjXV7UfLvvd8sveLCFr52FQ)

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www.icrc.org/en/resources/documents/publication/p0173.htm

 Celotno besedilo prvega protokola najdete na www.icrc.org/ihl.nsf/FUL

konvencija o zaščiti civilistov v času vojne v svojem 32. členu prepoveduje mučenje civilistov.

Dva **dopolnilna protokola iz leta 1977** omogočata še dodatno zaščito žrtev mednarodnih in nemednarodnih oboroženih spopadov ter vsebujeta določbe o prepovedi mučenja, in sicer Prvi protokol v drugi točki 75. člena, Drugi protokol pa v drugi točki 4. člena.

2.11 Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča

Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča je bil sprejet leta 1998 v Rimu, v veljavo pa je stopil leta 2002. Gre za ključni dokument Mednarodnega kazenskega sodišča, ki je prvo trajno mednarodno sodišče, ki preiskuje in preganja posameznike, ki so zagrešili kaznivo dejanje genocida, vojnega zločina in zločinov proti človečnosti, kadar nacionalna sodišča tega ne zmorejo ali nočejo. Rimski statut je bil dopolnjen v času pregledne konference leta 2010 v Ugandi, in sicer so v Statut vključili definicijo agresije in pristojnost sodišč v zvezi z njo.


V definiciji genocida (točka (b) 6. člena) Statut prepoveduje *“povzročanje hudih telesnih ali duševnih poškodb”* pripadnikom narodnostne, etnične, rasne ali verske skupine. Pod točko (f) prvega odstavka 7. člena je mučenje na seznamu zločinov proti človečnosti, prav tako pa statut vsebuje definicijo mučenja, kot jo navaja Konvencija proti mučenju, in sicer pod točko (e) drugega odstavka 7. člena. Poleg tega je v drugem odstavku 8. člena mučenje opredeljeno kot morebiten vojni zločin. V 55. členu Rimski statut navaja, da oseba med preiskavo ne sme biti prisiljena, da sama sebe obtoži ali prizna krivdo in ne sme biti izpostavljena mučenju ali trpinčenju.

3. Standardi mehkega prava


3.1 Standardna minimalna pravila o ravnanju z zaporniki


Standardna minimalna pravila o ravnanju z zaporniki (SMRT) je leta 1955 v Ženevi sprejel Kongres ZN o preprečevanju kaznivih dejanj in ravnanju s storilci kaznivih dejanj, odobril pa jih je Ekonomski in socialni svet ZN (ECOSOC) v Resolucijah iz let 1957 in 1977. Čeprav niso pravno zavezujoča, Pravila vsebujejo natančna navodila, kako ravnati s pridržanimi osebami in se kljub nekaterim zastarelim določbam še vedno štejejo kot referenčno gradivo. Pravila navajajo različne minimalne standarde, ki jih je potrebno upoštevati v zvezi z nastanitvijo, dostopom do športnih dejavnosti, knjig, izvajanja verskih obredov ali osebne higiene zapornikov, prav tako pa določajo posebne potrebe nekaterih kategorij zapornikov, kot so ženske,

[L/470?OpenDocument](#)

 Celotno besedilo drugega protokola najdete na

www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/475?OpenDocument

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/english/rome_statute%28e%29.pdf

 Podrobnejše informacije o Mednarodnem kazenskem sodišču (ICC) najdete v poglavju 6.2.

otroci in osebe v predkazenskem postopku.

Kar zadeva mučenje in trpinčenje, naštevajo nekaj nadzornih ukrepov, kot je npr. vodenje evidence (Pravilo št. 7), dostop do zdravstvene oskrbe (Pravili št. 22 in 26) in pravico do postavljanja zahtev in podajanja pritožb (Pravili št. 35 in 36). V poglavju o disciplini in kaznovanju Pravilo 30 (1) navaja, da *“nobenega zapornika se ne sme kaznovati, razen če to ni v skladu z zakonom ali uredbo, prav tako pa noben zapornik ne sme biti dvakrat kaznovan za isto kaznivo dejanje”*. Nadalje Pravilo navaja, da *“fizična kazen, kazen s premetitvijo v samico ter druge krute, nečloveške ali poniževalni kazni kot ukrepi za disciplinske prekrške so popolnoma prepovedani.”* Standardna minimalna pravila prav tako opozarjajo, da se pri kaznovanju ne smejo uporabljati prisilna sredstva.

3.2 Deklaracija o zaščiti vseh oseb pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja

Deklaracijo o zaščiti vseh oseb pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja


je leta 1975 sprejela Generalna skupščina ZN z Resolucijo št. 3452. Čeprav ne gre za zavezujoč dokument, je Deklaracija vendarle izjava o načelih, ki vsebuje definicijo o obveznosti držav, da preprečijo mučenje v absolutnem smislu in je bila tudi osnova za kasnejšo Konvencijo proti mučenju.


Deklaracija vsebuje več nujnih določb za učinkovito prepoved mučenja in v svojem 3. členu navaja, da: *“Nobena država ne sme dovoliti ali tolerirati mučenja ali drugega okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja”*, pri čemer opominja, da mučenje ni opravičljivo pod nobenimi pogoji in da morajo države pogodbenice sprejeti učinkovite ukrepe za preprečevanje mučenja in trpinčenja (4. člen). Prav tako navaja pravico do pritožbe v zvezi z mučenjem (8. člen) in do ustrezne odškodnine (11. člen). Nadalje od držav pogodbenic zahteva, da v svojih pravnih sistemih opredelijo mučenje in trpinčenje kot kaznivi dejanji (7. člen).

3.3 Kodeks o ravnanju uslužbencev organov pregona

Kodeks o ravnanju uslužbencev organov pregona je Generalna skupščina ZN sprejela leta 1979 z Resolucijo št. 34/169. Njegovo področje uporabe se nanaša na vse "uslužbenke zakona", ki izvajajo policijska pooblastila, vključno s pripadniki varnostnih sil, če imajo tudi oni takšna pooblastila.

Kodeks določa osnovne standarde odgovornosti in strokovnosti za uslužbenke organov pregona, pri čemer poudarja, kako pomembno je, da služijo skupnosti, še posebej tistim, ki nujno potrebujejo pomoč. Kot

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/pdf/treatmentprisoners.pdf

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/declarationcat.htm

vseobsegajoče načelo, 2. člen določa, da morajo vsi policisti spoštovati in varovati človeško dostojanstvo in ohranjati in podpirati človekove pravice vseh oseb.


2. člen Kodeksa še posebej določa, da lahko policisti silo uporabijo samo kot izjemen ukrep, in sicer samo v primerih, ko je nujno potrebno, da opravijo svojo dolžnost, kot npr. pri preprečevanju kaznivih dejanj, pri aretaciji osumljencev ali pri preprečevanju pobega oseb, ki so osumljene zločina oz. oseb, ki so zagrešile zločin. Kar zadeva uporabo strelnega orožja, je potrebno uporabiti načelo sorazmernosti v najstrožjem pomenu besede: strelno orožje se tako sme uporabiti le kot izhod v sili v primerih oboroženega upora ali v primeru dejanske in neposredne nevarnosti za življenje drugih.

Kot določa 5. člen uradniki ne smejo *“povzročiti, spodbujati ali tolerirati kakršnega koli dejanja mučenja ali drugega okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja.”* Omenjena določba v primerih, ki vključujejo mučenje in trpinčenje, tudi izključuje možnost sklicevanja na ukaze od zgoraj in ponovno poudarja, da je prepoved mučenja brezpogojna, tudi v izjemnih okoliščinah, kot npr. v času izrednega stanja in oboroženih spopadov.

3.4 Osnovna načela glede uporabe sile in strelnega orožja s strani policijskih uslužbencev

Osnovna načela glede uporabe sile in strelnega orožja s strani policijskih uslužbencev je leta 1990 na Kubi sprejel 8. Kongres ZN o preprečevanju kaznivih dejanj in ravnanju s storilci kaznivih dejanj. Gre za instrumente mehkega prava, ki so nastali zato, da bi državam pogodbenicam pomagali pri zagotavljanju in spodbujanju ustrezne vloge uslužbencev organov pregona, ki izvajajo policijska pooblastila, še posebej pooblastila v zvezi z aretacijo ali pridržanjem oseb. Načela vsebujejo podrobnejšo zbirko pravil o uporabi sile in strelnega orožja kot Kodeks o ravnanju uslužbencev organov pregona.

V 1. členu splošnih določb načela pozivajo vlade in organe pregona, da redno pregledujejo etična vprašanja, povezana z uporabo sile in strelnega orožja. Da se lahko ustrezno odzovejo, morajo biti uslužbenci organov pregona opremljeni z raznolikim orožjem, in sicer nesmrtonosnim orožjem in strelivom ter opremo za samoobrambo. 7. člen poziva vlade, da zagotovijo, da se v skladu z njihovim pravom naključna uporaba in zloraba sile in strelnega orožja s strani uslužbencev organov pregona kaznuje kot kaznivo dejanje. 15. in 17. člen o *“nadzorovanju oseb v priporu ali pridržanju”* določata pravila za uslužbence organov pregona, ki imajo stik z osebami v priporu ali pridržanju. Uporaba sile je prepovedana, razen kadar

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/codeofconduct.htm

 Celotno besedilo je

je potrebno poskrbeti za varnost, ali kadar je ogrožena varnost oseb.

3.5 Načela ZN o medicinski etiki

Načela ZN o medicinski etiki v zvezi z vlogo zdravstvenih delavcev, zlasti zdravnikov, pri zaščiti zapornikov in pripornikov pred mučenjem ter drugimi krutimi, nečloveškimi in poniževalnimi kaznimi in ravnanjem je leta 1982 sprejela Generalna skupščina ZN z Resolucijo št. 37/194. Načela določajo temeljna etična načela, ki se jih mora držati zdravstveno osebje, ki je odgovorno za oskrbo zapornikov in pridržanih oseb. Načela morajo spoštovati tudi v posebnih okoliščinah, kot je npr. splošna nevarnost.

Prvo načelo vzpostavlja načelo o enakovrednosti oskrbe in tako zavezuje zdravstvene delavce ki so zadolženi za oskrbo zapornikov in pripornikov, da tem osebam zagotovijo enako kakovostno zdravljenje in oskrbo, kot so ju deležne osebe, ki niso v zaporu ali priporu.


Drugo načelo izrecno prepoveduje mučenje in navaja, da *“Gre za hudo kršitev medicinske etike in kaznivo dejanja v skladu z mednarodno veljavnimi pravnimi instrumenti, če se zdravstveno osebje, še posebej zdravniki, aktivno ali pasivno ukvarjajo z dejanji, ki jih lahko opredelimo kot sodelovanje, sotorilstvo, spodbujanje ali poskus mučenja ali drugega okrutnega nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja.”*

Načelo 4(1) nadalje določa, da je uporaba takšnega medicinskega znanja ali zdravljenja pri zasliševanju zapornikov, ki negativno vpliva na njihovo zdravje, v nasprotju z medicinsko etiko. Podobno tudi vpletenost zdravstvenega osebja pri določanju ustreznosti zapornikov za določeno zdravljenje ali kazen, ki lahko škoduje zdravju te osebe, ali ki predstavlja kršitev človekovih pravic te osebe, ni etično sprejemljiva (Načelo 4(2)). Zdravstveno osebje tudi ne sme sodelovati pri kakršnem koli postopku omejevanja zapornikov, razen če je takšen postopek potreben za zaščito zdravja ali varnosti te osebe ali drugih oseb (Načelo 5).

3.6 Zbirka načel ZN za zaščito vseh oseb v kakršni koli obliki pripora ali zavora

Zbirko načel ZN za zaščito vseh oseb v kakršni koli obliki pripora ali zavora je leta 1988 sprejela Generalna skupščina ZN z Resolucijo št. 43/173, nanaša pa se na vse osebe v kakršni koli obliki pripora. Določa temeljna načela za človeško ravnanje z osebami v kakršni koli obliki pripora in ponovno navaja

na voljo na povezavi
www2.ohchr.org/english/law/firearms.htm

 Celotno besedilo je
na voljo na povezavi
www2.ohchr.org/english/law/medicalethics.htm

mednarodno veljavne standarde na področju človekovih pravic v zvezi s postopki aretacije, sodno presojo, ustreznimi postopki in dolžnostmi oblasti v zvezi s pravilnim evidentiranjem in beleženjem zapornikov. Vsebuje tudi več nujnih nadzornih ukrepov za preprečevanje mučenja in drugih oblik zlorab zapornikov, kot je npr. možnost ohranjanja stikov z zunanjim svetom, pravica do obveščanja sorodnikov o premestitvi v drug zapor in pravica do odvetnika in pritožbenih mehanizmov, zagotavljanje ustrezne zdravstvene oskrbe itd. Prav tako vsebuje določbo, ki predvideva nadomestilo za kakršno koli dejanje ali malomarnost, ki krši standarde, navedene v Zbirki načel.


Kar zadeva mučenje, 6. člen vsebuje absolutno prepoved mučenja in drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja in ne dovoljuje nobenih izjem. S tem ko izpostavlja prepoved mučenja, Načelo št. 33 zagotavlja zapornikom, njihovim odvetnikom in sorodnikom ali drugim osebam pravico, da podajo obtožbo v zvezi z domnevnim primerom mučenja ali drugo obliko trpinčenja. Če tako zahteva pritožnik, je potrebno takšne pritožbe obravnavati kot zaupne, kar pomeni, da oseba, ki poda pritožbo, zaradi tega ne sme trpeti nobenih posledic, uradne oblasti pa morajo nemudoma podati svoj odgovor. V primeru smrti ali izginotja zapornika, morajo oblasti sprožiti *ex officio* preiskavo in raziskati, kaj se je zgodilo.


3.7 Osnovna načela za ravnanje z zaporniki

Osnovna načela za ravnanje z zaporniki je Generalna skupščina ZN sprejela leta 1990 z Resolucijo št. 45/1611. V primerjavi s Standardnimi minimalnimi pravili o ravnanju z zaporniki so Osnovna načela manj natančna in vsebujejo le najsplošnejša navodila v zvezi z ravnanjem z zaporniki.

Brez specifične navedbe mučenja, Načelo št. 1 navaja, da *“je potrebno z zaporniki ravnati človeško in s spoštovanjem človekovega dostojanstva”*, kar pomeni, da ne smejo biti izpostavljeni nobeni obliki mučenja, krutega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja, ki bi razvrednotilo njihovo prirojeno dostojanstvo človekove osebnosti.

Osnovna načela nadalje priznavajo, da zaporniki v priporu ne smejo izgubiti pravic, ki jim pripadajo in navajajo, da *“razen omejitev, ki so same po sebi umevne v zaporu, morajo vsi zaporniki ohraniti človekove pravice in temeljne svoboščine, kot jih navaja Splošna deklaracija o človekovih pravicah, kjer pa je kot stranka udeležena tudi država pogodbenica, pa tudi pravice kot jih navajajo Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah in njegov Opcijski protokol, kot tudi druge pravice, ki jih določajo drugi Pakti Združenih narodov.”*

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www.un.org/documents/qa/res/43/a43r173.htm

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/basicprinciples.htm

3.8 Osnovna načela Združenih narodov o pravici do reparacije in odprave krivic žrtvam hudih kršitev mednarodnega prava človekovih pravic in resnih kršitev mednarodnega humanitarnega prava

Osnovna načela Združenih narodov o pravici do reparacije in odprave krivic žrtvam hudih kršitev mednarodnega prava človekovih pravic in resnih kršitev mednarodnega humanitarnega prava je Generalna skupščina ZN sprejela in razglasila leta 2005 z Resolucijo št. 60/147. Načela zatrjujejo, da resne kršitve človekovih pravic ali humanitarnega prava, kot je npr. mučenje *“predstavljajo žalitev za človeško dostojanstvo”* in poziva vse države pogodbenice, da so dolžne raziskati takšne kršitve in soditi storilcem tovrstnih dejanj.


Poleg tega državam pogodbenicam nalagajo, da žrtvam, ki so utrpeli hude kršitve, omogočijo *“enakopraven in učinkovit dostop do pravične ravsodbe”* (Načelo št. 11) ter *“ustrezno, učinkovito in pravočasno povrnitev škode”*, sorazmerno s stopnjo škode, ki je nastala žrtvi (Načelo št. 15).

Povrnitev škode ima lahko najrazličnejše oblike. Načeli št. 19 in 23 navajata naslednje oblike: povrnitev svobode, družinskega življenja, identitete, lastnine ali zaposlitve; nadomestilo za škodo, kot npr. za fizične ali psihične poškodbe, izgubo poklicnih ali izobraževalnih priložnosti, materialno škodo ali izpad dobička, kot tudi stroške za pravno, psihološko ali zdravstveno pomoč; rehabilitacija, ki vključuje zdravstveno in psihološko oskrbo kot tudi socialne in pravne storitve. Ena od oblik povrnitve škode je lahko tudi zadoščenje. Le-to lahko, odvisno od primera, zajema prenehanje nadaljnjih kršitev, javno razkritje resnice, uradno objavo ali javno opravičilo in priznanje dejanj, ukrepi zoper odgovorno osebo in spominske svečanosti. Načelo št. 23 navaja ukrepe, s katerimi se zagotovi, da se kršitve ne ponavljajo, kot npr. izboljšanje neodvisnosti sodstva, izobraževanja in usposabljanja na področju človekovih pravic kot tudi pravne reforme.

3.9 Evropska zaporska pravila

Evropska zaporska pravila je leta 2006 sprejel Odbor ministrov Evropske unije. Vsebujejo osnovna pravila, ki jih morajo spoštovati vlade držav članic Sveta Evrope v zvezi z ravnanjem z zaporniki. Pravila pokrivajo širok nabor tem, kot so higiena, pravni nasveti, vera, prehrana, izobrazba, varnost, delo ali komuniciranje, ki so vse povezane z dobrim počutjem zapornikov.

Nekatere določbe se bolj izrecno dotikajo preprečevanja in prepovedi mučenja. Načelo št. 1 navaja, da *“Vse osebe, ki jim je bila odvzeta svoboda,*

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/remedy.htm

je potrebno obravnavati s spoštovanjem v skladu z njihovimi človeškimi pravicami." V načelu št. 15, ki govori o pogojih, v katerih živijo zaporniki, je zabeleženo, da je potrebno po sprejemu "kaksne koli vidne poškodbe in pritožbe zapornikov o slabem ravnanju" evidentirati in jim čim prej omogočiti zdravniški pregled (Načelo št. 16). V delu, ki navaja dolžnosti zdravnika, več pravil določa vlogo zdravstvenega osebja, vključno s tem, da morajo biti pozorni na "evidentiranje in poročanje ustreznim organom o kakršnem koli znaku ali indicu, da se je z zaporniki ravnalo nasilno" (Načelo 42 (3) (c)).

Četrta točka Načela št. 54, ki se nanaša na varnost, opominja, da "osebe, ki se jih preišče, med postopkom ne smejo biti ponižane." Del o disciplini in kaznovanju navaja, da "je uporaba verig in okov prepovedana" (68 (1)) in da "se lisic, prisilnih jopičev in drugih sredstev prisile ne sme uporabljati" razen v izjemnih primerih.


Načelo št. 70, ki govori o zahtevah in pritožbah, navaja, da morajo imeti zaporniki možnost, da "podajo zahteve ali pritožbe direktorju zaporu ali drugemu pristojnemu organu" in, če se jim to ne omogoči, "imajo pravico, da se pritožijo neodvisnemu organu". Poleg tega zaporniki tudi ne smejo biti kaznovani zgolj zato "ker so vložili zahtevo ali se pritožili". Del o disciplini in kaznovanju navaja, da "mora pogoje v zaporu in ravnanje z zaporniki nadzorovati neodvisno telo, ki mora svoje ugotovitve javno objaviti".

3.10 Pravila ZN za ravnanje z zapornicami in ukrepi, ki ne omejujejo prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila)

Pravila ZN za ravnanje z zapornicami in ukrepi, ki ne omejujejo prostosti za storilke kaznivih dejanj (Bangkoška pravila) je 21. decembra 2010 v New Yorku sprejela Generalna skupščina z Resolucijo št. 65/229. Gre za prve standarde ZN, ki natančno opredeljujejo ravnanje s storilkami kaznivih dejanj in opozarjajo na posebno ranljivost in posebne potrebe žensk (Pravilo št. 1). Pravila veljajo za vse kategorije storilk kaznivih dejanj, tudi za tiste, ki jim ni bila odvzeta prostost (Pravili št. 57 in 62).

Bangkoška pravila, ki so namenjena upravam zaporov in organom pregona (vključno s snovalci politike, zakonodajalci in sodstvom), vsebujejo določbe v zvezi s procesnimi pravicami in pogoji pripora za ženske in njihove otroke in kot takšna predstavljajo prvi mednarodni dokument v zvezi s to temo. Glede na to druga točka Pravila št. 3 navaja, da "se morajo vsi podatki v zvezi z otroki varovati kot zaupni in [...] da je potrebno upoštevati dobrobit otrok."

Bangkoška pravila vsebujejo tudi določbe o osebni higieni (Pravilo št. 5), zdravstvenem pregledu pri sprejemu (Pravili št. 6 in 9) in zdravstveni oskrbi,

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747>

prilagojeni ženskim potrebam (Pravili št. 10 in 11).

Pravilo št. 19 določa, da *"je potrebno sprejeti učinkovite ukrepe, s katerimi se ohrani dostojanstvo in spoštovanje zapornic med osebnim pregledom, ki ga lahko opravlja le ženski del zaposlenih [...]."*

Pravila od 22 do 24 se nanašajo na disciplinske ukrepe. Pravilo št. 22 še posebej izpostavlja, da nosečnice in ženske z dojenčki ne smejo biti kaznovane tako, da se jih zapre v strogo zaprte prostore ali loči od ostalih. Nadalje pravilo št. 25 določa pravice žensk, ki prijavijo zlorabo v priporu (med drugim so to pravica do zaščite, svetovanja, preiskave in zdravstvene oskrbe).


Pravilo 56 navaja, da je potrebno sprejeti ustrezne ukrepe, s katerimi se zagotovi varnost žensk, ki so v priporu v predkazenskem postopku.


3.11 Smernice ZN o vlogi tožilcev

Smernice ZN o vlogi tožilcev je leta 1990 sprejel 8. Kongres ZN o preprečevanju kaznivih dejanj in ravnanju s storilci kaznivih dejanj. Namen smernic je varovati in spodbujati učinkovitost, nepristranskost in poštenost tožilcev v kazenskih postopkih.

Poleg pravil o usposobljenosti, izboru, statusu in svobodi izražanja in združenju tožilcev, smernice vsebujejo tudi številne postopkovne določbe. V Pravilu št. 12 je zabeleženo, da *"morajo tožilci v skladu z zakonom izvajati svoje dolžnosti na pošten, dosleden in hiter način ter spoštovati in varovati človeško dostojanstvo in človekove pravice, s čimer prispevajo k dolžnemu postopanju in glatkemu delovanju sodnega sistema."*

Pravilo št. 16 se nanaša na dokaze, pridobljene na nezakonit način, kar predstavlja hudo kršitev človekovih pravic, vključno z mučenjem in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim ravnanjem ali kaznovanjem, in določa, da morajo tožilci *"zavrnilo uporabo takšnih dokazov proti vsaki osebi, razen tistim, ki so uporabili takšne metode, ali obvestiti sodišče o tem, prav tako pa morajo sprejeti ustrezne ukrepe, da zagotovijo, da se osebe, ki uporabljajo takšne metode, privede pred sodišče."*

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www.ihra.net/files/2010/11/04/english.pdf

 Celotno besedilo je na voljo na povezavi www2.ohchr.org/english/law/prosecutors.htm